

Postanowienie

Sądu Najwyższego

z dnia 14 listopada 2006 r.

V KK 55/06

TEZA aktualna

Roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie, o których mowa w art. 8 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. 1991 r. Nr 34 poz. 149 ze zm.) mają charakter cywilny co powoduje, że to wnioskodawca, a nie oskarżyciel publiczny ponosi ciężar udowodnienia okoliczności uzasadniających dochodzone roszczenia.

UZASADNIENIE

Skład orzekający

Sentencja

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku I. P. i T. J. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za represje jakich doznał W. J. ze strony organów ścigania b. ZSRR po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 14 listopada 2006 r., kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawców od wyroku Sądu Apelacyjnego w S. z dnia 12 października 2005 r., sygn. akt II AKa 152/05 utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 30 czerwca 2005 r., sygn. akt III Ko 167/03 oddała kasację jako oczywiście bezzasadną, zasądza od wnioskodawców na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie faktyczne

Wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 30 czerwca 2005 r., sygn. akt III Ko 167/03, oddalony został wniosek I. P. i T. J. o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu represji, jakich doznał ich ojciec W. J. ze strony organów b. ZSRR, z powodu działalności na rzecz niepodległego Państwa Polskiego.

W uzasadnieniu orzeczenia przyjęto, że W. J. za członkostwo w policji białoruskiej i przynależność do Armii Krajowej został skazany w dniu 20 lipca 1945 r. przez Trybunał Wojskowy Wojsk Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Obwodu Moskiewskiego z art. 2 dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRR z dnia 19 kwietnia 1943 r. o wymiarze kary dla niemiecko-faszystowskich złoczyńców, winnych zabójstw i znęcań się nad radziecką ludnością cywilną i jeńcami czerwonoarmistami, dla szpiegów, zdrajców Ojczyzny spośród obywateli radzieckich i ich popleczników, na karę 20 lat robót katorżniczych.

Wyrok ten na podstawie oprotestowania prokuratora, postanowieniem Trybunału Wojennego Moskiewskiego Okręgu Wojennego z dnia 9 czerwca 1955 r. został uchylony, a sprawę zwrócono do uzupełnienia czynności śledczych.

W dniu 8 czerwca 1956 r., wyrokiem Trybunału Wojennego Białoruskiego Okręgu Wojskowego W. J., za rozstrzelanie dwóch osób pochodzenia żydowskiego, w ramach akcji pacyfikacyjnej ludności żydowskiej, prowadzonej wspólnie przez policję białorską i okupanta, został uznany za winnego popełnienia przestępstwa określonego w art. 1 dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRR z dnia 19 kwietnia 1943 r. o wymiarze kary... i skazany na karę 25 lat pobytu w obozie pracy wychowawczej (po zastosowaniu nadzwyczajnego złagodzenia kary w związku z pomocą udzieloną partyzantom radzieckim). Oddalając wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie sąd uznał, że nawet przy przyjęciu, iż przypisane W. J. postępowanie miało uwiarygodnić go w oczach Niemców i doprowadzić w konsekwencji do zebrania cennych danych wywiadowczych, to dobro poświęcone - życie ludzkie pozostawało, w rażącej dysproporcji, do dobra, które zamierzał uzyskać, a zastosowany sposób działania był rażąco niewspółmierny do zamierzonych skutków.

Od tego orzeczenia apelację wniósł pełnomocnik wnioskodawców. Zarzucił orzeczeniu obrazę prawa materialnego mającą wpływ na jego treść przez błędne przyjęcie, że wobec W. J. zachodzi przesłanka określona w art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 23 lutego o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego podczas, gdy z ustaleń faktycznych wynika, że jego skazanie nastąpiło z powodu działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Sąd Apelacyjny w S. wyrokiem z dnia 12 października 2005 r., sygn. akt II Aka 152/05 utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Od tego orzeczenia kasację wniósł pełnomocnik wnioskodawców i zarzucił mu rażące naruszenie prawa materialnego mające wpływ na jego treść przez błędne przyjęcie, że wobec W. J. zachodzi przesłanka określona w art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu... podczas, gdy ustalone zostało, iż skazanie go przez sąd radziecki nastąpiło wyłącznie z powodu działalności niepodległościowej. Nadto

skarżący zarzucił naruszenie art. 413 k.p.k., przez nieodniesienie się w wyroku sądu odwoławczego do, wskazanego w apelacji zarzutu naruszenia przez sąd pierwszej instancji prawa materialnego. W konkluzji pełnomocnik wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i uwzględnienie wniosku w całości lub uchylenie wyroku i przekazanie sprawy właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania.

Prokurator w odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Uzasadnienie prawne

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zupełnie nietrafny jest wywód kasacji podnoszący istnienie, w tej sprawie, wątpliwości, co do tego, który wyrok wydany w sprawie W. J. jest wiążący. Ustalenia dotyczące przebiegu czynności procesowych w sprawie W. J. wskazują bowiem, w sposób niedający żadnych podstaw do wątplenia, że wiążący w sprawie W. J. jest prawomocny wyrok, wydany przez organ sądowy b. ZSRR w dniu 8 czerwca 1956 r. Tylko do tego wyroku należało odnosić roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie, o których mowa w art. 8 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm.). Roszczenia te mają jednak charakter cywilny co powoduje, że to wnioskodawca, a nie oskarżyciel publiczny ponosi ciężar udowodnienia okoliczności uzasadniających dochodzone roszczenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 28 października 1993 r., I KZP 21/93, OSNKW 1993, z. 11-12, poz. 67 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 20 grudnia 2001 r., II Aka 532/01, OSAG 2002/1/2).

W tej sprawie wnioskodawcy, w toku długotrwałego postępowania dowodowego, nie przedstawili dowodów, pozwalających zakwestionować ustalenia wyroku Trybunału Wojennego Białoruskiego Okręgu Wojskowego z dnia 8 czerwca 1956 r. w zakresie faktów, w tym i przyczyn skazania ojca wnioskodawców W. J. Takich dowodów nie wskazano także w kasacji.

W żadnym wypadku nie mogą przełamać wiarygodności ustaleń faktycznych wyroku okoliczności, podniesione przez skarżącego w toku rozprawy kasacyjnej, a wskazujące na znane skarżącemu przypadki orzekania przez organy sądowe b. ZSRR, w sprawach członków polskich organizacji niepodległościowych, na podstawie dowodów rozmiągających się z prawdą oraz akcentujące orzekanie w sprawie W. J. przez organ sądowy państwa obcego, które odrzucało polskie aspiracje niepodległościowe. Wbrew intencjom skarżącego z treści wyroku z 8 czerwca 1956 r. wynika, że właśnie w toku tego procesu zachowane były reguły praworządności, o czym najlepiej świadczy fakt, iż w rozważaniach dotyczących kary uwzględniono okoliczności łagodzące dla W. J., skutkujące nadzwyczajne złagodzenie kary.

Zatem przyjęcie przez oba sądy jako podstawy rozważań, w przedmiocie zasadności zgłoszonych roszczeń, ustaleń poczynionych w wyroku z dnia 8 czerwca 1956 r. w żadnym zakresie nie było postępowaniem dowolnym, wykraczającym poza procesowo dozwolone reguły dowodzenia. Z ustaleń tych wynika, że orzeczenie w sprawie W. J. wydane zostało, nie z powodu działalności niepodległościowej, a za konkretny

czyn, który pozostawał w rażącej niewspółmierności do zamierzonego skutku.

W świetle tych okoliczności wniesioną kasację należało uznać za niezasadną w stopniu oczywistym. Za takim rozstrzygnięciem przemawiało również to, że zasadnicze zarzuty kasacji, odnoszące się w rzeczywistości do prawidłowości ustaleń faktycznych, stanowiły proste powielenie zarzutów przedstawionych w apelacji, które zostały wszechstronnie rozważone przez sąd odwoławczy.

O kosztach sądowych postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 636 § 1 k.p.k.

Z tych względów Sąd Najwyższy postanowił jak na wstępie.